

LÄHEMAD ÜRITUSED

Reedel, 22. juulil kell 13.00 – tõstja Johannes Toomi (MM 1922 hõbe, 1 MR) **120. sünniaastapäeva tähistamine** (tema elust ülevaade ja näitus, mälestushek kalmistul, mõisatutvustus) Jõelähtme vallas Kostivere Kultuurimõisas.

Laupäeval, 30 juulil kell 12.00 – tõstja Gustav Ernesaksa (MM 1922 pronks, OM 1924 VI, 4 MR, 7 OR) **120. sünniaastapäeva puhul mälestuskivi avamine** (tema elust ülevaade, näitus ja lühinäidend) külapäeva raames Raasiku vallas Kivilool (mõisas). Mõlemad üritused korraldab Spordiajaloo Klubi Alfred.

Pühapäeval 31. juulil ja esmaspäeval 1. augustil – Otepää vallas Matsa spordibaasis ESAS XV suvekool.

Seekord, arvestades esmakordset suvekooli toimumist Otepää kandis, on teemaks **Tehvandi, Kääriku ja Madsa spordibaaside arengulugu ja tulevik, koolmeistriteks** vastavalt **Kristjan Karis, Avo Orav ja Raido Mägi**.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 25. juuliks registreeruda osavõtumaksu (12 eurot, mitteliikmetel 18 eurot) tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib jätta (või kulleriga saata) oma osavõtusoov ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte või tema nimele kinnises ümbrikus muuseumi valvelauda.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus, toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat) ja tasutakse kohalesõidu kulud (avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos kolme kaasreisijat, milleks palutakse hiljemalt nädal varem võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna juhatusel ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel juhatusel spordimuuseumis, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist). Bussiga Otepääle saabujatele korraldatakse kokkuleppel transport Madsale.

Saabumine Madsale 31. juulil hiljemalt kell 13.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka sportlikuks lõõgastuseks ja karastamiseks järvevees. Koduteele asuda on planeeritud esmaspäeval peale lõunat.

Kolmapäeval, 7. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval spordimuuseumis on külaliseks tõenäoliselt keegi põnev suviste tegude tegija.

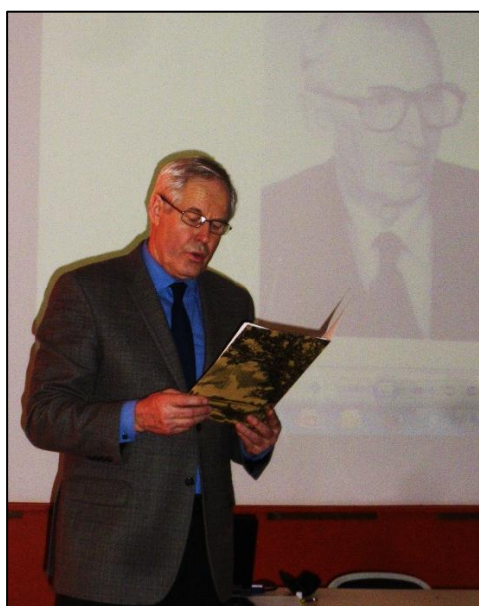
Teisipäeval, 20. septembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on kuulajate ees kindlasti huvitav külaline.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta saab ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

ELMAR ARDMA 100

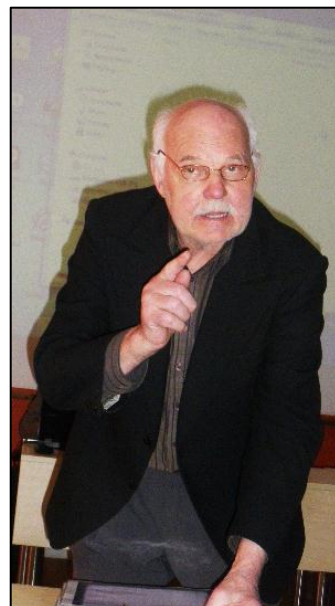
2. aprilli keskpäeval kogunesid mulgimaa spordihuvilised Viljandi maavalitsuse saali X Viljandimaa spordiajaloo päevale, mis oli pühendatud legendaarsele jooksutreenerile ja suurele ajaloosõbrale Elmar Ardmale. Päeva

Ilmar Kütt ajaloopäeva avamas

Jaan Roomets: oli see nii... jah, täpselt nii ...

avas Viljandimaa spordijuht Ilmar Kütt, rõhutades Elmar Ardma suurt panust sportliku nooruse kasvatamisel ning tema fanaatilist tegutsemist ümber Viljandi järve jooksu organiseerimisel ja talletamisel. Viljandi spordi hingeks olnud meest meenutasid tema õpilased spordiradadelt ja töökaaslased sideteenistusest. Igaühel oli öelda midagi teda iseloomustavat ja seda ainult heast küljest.

*Treenerid Tõnu Sõlg
(vasakul) ja Meinhard
Kirm on olnud Elmar
Ardma töö jätkajad
Viljandimaa noorte
kergejõustiku arendamisel*

KOHELINE TEENEKATE KORVPALLURITEGA

6. aprilli Eesti Spordiajaloo Seltsi seltsipäevale Eesti Spordimuuseumi oodati külaliseks Eesti korvpallinaiskonna kauaaegset keskmängijat Elle Lappi. Kahjuks vedas tervis teda alt ja nii pidid teda asendama teised Eesti korvpallinaiskonna liikmed.

Esimesena jagas oma meenutusi 1960. aastatel TRÜ naiskonnas medaleid kogunud Maire Raadik-Sulg

(foto paremal), kellel oli pajatada ka palju huvitavaid oma pikast treeneritööst. Siis sai jutujärje Marje Kiho-Aavoja (foto vasakul), kes pisut hiljem jõudis Eesti koondisesse ja kogus samuti TRÜ naiskonnas oma Eesti meistrimedalid.

Mõlemad nad meenutasid sooja sõnaga oma treenerit Edgar Naaritsat, kelle käe all kujunes ülikooli naiskonnast kahtlemata üks Euroopa tippklubisid, kui vaid oleks olnud võimalus seda palliplat-sil tõestada.

SPORDIMUUSEUMIST SAAB SIHASUTUS

Daimar Lell

14. aprillil andsid Eesti kultuuriminister Indrek Saar ja Eesti Olümpiakomitee president Neinar Seli allkirjad sihtasutuse Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum asutamislepingule.

Asutamislepingu kohaselt on sihtasutusel 4-liikmeline nõukogu, kuhu kuuluvad riigi esindajatena Tarvi Sits kultuuriministeeriumist ning Mart Uusjärv rahandusministeeriumist ja Eesti Olümpiakomitee esindajatena Siim Sukles ning Ants Leemets. Loodud sihtasutus võtab üle spordimuuseumi senised tegevused. Muuseumi kogu jääb riigile ning selle kasutamiseks sõlmivad kultuuriministeerium ja sihtasutus halduslepingu.

3. mail kogunenud sihtasutuse nõukogu valis enda seast esimeheks EOK peasekretäri Siim Suklese. Samuti otsustas nõukogu välja kuulutada konkursi SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum juhatuse liikme kohale. Dokumentide esitamise tähtaeg oli 3. juuni 2016.

Senise spordimuuseumi asemele sihtasutuse Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum asutamine on üks osa riiklikust muuseumide ümberkorraldamise kavast, mida kultuuriministeerium alustas 2012. aastal. Plaanide kohaselt jätkab tulevikus riigimuuseumina ainult Eesti Rahva Muuseum.

Spordimuuseumi pinnalt sihtasutuse asutamise protsess kestis otseselt kaks aastat. 2014. aasta kevadel andis spordimuuseumi nõukoda põhimõttelise heakskiidu, et sihtasutuse asutajateks võiksid olla riik ja olümpiakomitee. Läbi-rääkimised olid lõppkokkuvõttes siiski pingelised ning lõpliku tulemuseni jõuti alles 2016. aasta aprilliks. Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste asekanstleri Tarvi Sitsi sõnul jõuab Eesti Spordimuuseumi ja EOK senine hea koostöö uuele tasemele. „On väga hea meel, et riik ja EOK asutavad ühiselt Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi. Edukat koostööd on muuseumil ja EOK-l olnud ka varem“.

Sõna „olümpia“ lisandumine muuseumi nimesse ongi sisuliselt senitehtu vormistamine. Eesti Spordimuuseum on näiteks 2006. aastal asutatud Rahvusvahelise Olümpiamuuseumide Koostöövõrgustiku asutajaliige, koostöös EOAg on muuseum pikki aastaid kaasa aidanud Eesti koolides toimuvate kooliolümpiamängude korraldamisele, traditsiooniks on saanud olümpia-aastatel toimuvad noortele suunatud loomekonkursid, mille parimad pääsevad olümpiaraamatusse. Loomulikult on muuseum läbi aegade üle kogu Eesti korraldanud hulgaliselt olümpiamänge ning olümpismi tutvustavaid näituseid. 2016. aasta esimene suurem näituski muuseumis oli olümpiateemaline, mida sai näha kuni 29. maini. Kuni 5. augustini ehk Rio de Janeiro olümpiamängude alguseni saavad noored huvilised osaleda aga olümpiateemaliste spordifotode konkursil. Parim foto pääseb sügisel ilmuvasse olümpiaraamatusse!

KOHTUMISÕHTU OLÜMPIAVÕITJAST KIRJANIKUGA

Toivo Viilep

19. aprillil oli ESAS Tallinna osakonna külaliseks olümpiavõitja Mait Riisman (*pildil*), kes veepallis võitis 1980. aastal Moskva OM-il oma ainsaks jäänud suure tiitli.

Oma meenutusi alustas Mait aastast 1964. Õppides Kalamaja koolis teises klassis, tuli külla sama kooli lõpetanud Rein Aun, kes oli Tokyo olümpialt võitnud kümnevõistluses hõbemedali. „Aun näitas meile saali ees oma medalit. Hakkasin kohe mõtlema, et minagi pean jõudma olümpiamängudele, aga ma ei taha leppida seal hõbedaga, vaid minust peab saama olümpiavõitja. Sealt tekkis mul see pime usk või kinnisidee, mida ma kogu aeg järgisin. See viiski mind sporditeel edasi.“

Mullu detsembris ilmus Mait Riismani autobiograafiline romaan „Veepallur“, mis erineb palju teiste tippsportlaste elulugudest. Mait ise mainis, et „raamatu kirjutamise ajal oli tunne nagu keegi jälgis mind ja suunas mind kirjutama. Raamatus pole midagi väljamõeldut ja paljud tegelasedki on oma päris nimedega. Raamatu minategelasel Gustavsonil tuleb tippu tõusmiseks võidelda nii eestlaste kui venelastega, nii miilitsa kui KGB-ga, vahel aga lausa saatana endaga, kes ei väsi tema teele takistusi seadmast. Ometi leiab romaani peategelane ikka ja jälle jaksu püsti tõusta ning edasi minna.“

Meie seltsikaaslased, spordiajakirjanikud Valeri Maksimov ja Tiit Karuks, hindasid teost üheks parimaks autobiograafiliseks spordiromaaniks. Meenuvad vaid mõned üksikud olümpiavõitjatest kirjanikud (Valeri Brumel, Juri Vlassov), nüüd on ka meil oma olümpiavõitjast kirjanik.

Oma lugu jutustades peatus Mait Riisman vaid mõnedel romaanis kirjeldatud episoodidel.

„Olümpiamängude avatseremoonial lainetas Lužniki staadioni ees rahvameri. Nõukogude Liidu delegatsioon, heledates kostüümides sportlased, valmistusid ühtses kolonnis staadioniovaalile marssima – nagu maiparaadil.... Läheneti peatribüünile... Gustavsoni kõrval kõndiv Sergei, ukraina rahvusest poolkaitsja Alma-Atast, tõmbub järsku imelikult pingule, vaatas talle puurivalt otsa. Gustavson ei mõistnud meeskonnakaaslast, „Ega ma ometi jälle midagi valesti pole teinud? Või hoopiski midagi tegemata jätnud, rituaali unustanud.“

Brežnevile valesti lehvitanud või midagi sarnast?“ ei unustanud ka siin alatine raske haamer vastu ajukoort koputamata.

Sergei vastas talle 25 aasta pärast, Moskva mängude juubelipidustustel. Olümpiamängude avatseremoonia eelõhtul oli ametlikult iga spordiala juurde kinnitatud KGB ohvitser kutsunud ta enda juurde ja lausunud: „Sa oled Gustavsoniga ühte kasvu ja tegelnud maadlusega. Pealegi on sinu isa teeninud julgeolekus. Meil on andmed, et homme, olümpiamängude avatseremoonial, võib sinu meeskonnakaaslane Gustavson valitsustribüüni eest möödudes tõmmata põuest välja Nõukogude-vastase loosungi ja kisendada: „Elagu vaba Eesti!“ Sa pead kolonnis pidevalt Gustavsoni kõrval sammuma ja hetkel, kui ta oma plakati välja tõmbab, ta jalust maha rabama! Mina olen julgestuseks su selja taga.“ Mait lisas, et olümpiamängude ajal poleks ta seda juttu uskunud, pidanud seda heaks naljaks või anekdoodiks. Aga mis mõtet oli Sergeil palju aastaid hiljem valetada?

Võidetud olümpiakuld jäi Riismanile ainsaks suureks tiitlivõiduks, sest viisteist aastat ei lastud teda N Liidu koondisega kapitalistlikesse riikidesse, kus paraku olümpiajärgsed MM- ja EM-võistlused peeti. N Liidu veepalli-meistrivõistlutel võitis Riisman aastatel 1975–1987 neli kulda, neli hõbedat ja ühe pronksi. 1976 tuli Moskva Riikliku Ülikooli meeskonnas Euroopa riikide karikavõitjate karikavõitjaks. 1979 saavutas N Liidu rahvaste spartakiaadil Moskva meeskonnas kuldmedali ja tunnistati turniiri parimaks mängijaks. 1974 võitis Tallinna Ookeani meeskonnas oma ainsaks jäänud Eesti meistritiitli. Õige pea lõpetati Eestis veepalli kui spordiala tegelemine.

Aastaid hiljem rääkis N Liidu koondise tollane peatreener Boriss Popov, kuidas ta püüdis mängija küsimust kõrgtasemel lahendada. Olles NLKP keskkomitee banketil, kus sai palju viina sisse kallatud, palus ta keskkomitee propagandade osakonna instruktorilt Riismani sõidukeelu tühistamist. Mille peale too sai kohe kaineks ja vastas: „Küsi kõike, mida tahad, ainult mitte seda!“ Alles 1989. aastal lubati Mait Liidu koondise teise treenerina lõpuks välismaale, kapitalistlikku riiki.

1974. aastal lõpetas Mait Riisman Tallinna 21. keskkooli. Sügisest asus õppima Tallinna Pedagoogilise Instituudi kehakultuuriteaduskonda ja poole aasta pärast siirdus sealt edasi õppima ning treenima Moskvasse, Moskva Riiklikku Ülikooli. 1982. aastal lõpetas ülikooli ajakirjanduse teaduskonna televisiooni erialal. Diplomitööna valmis tal tunniajaline dokumentaalfilm maailmakuulsast Taganka teatri asutajast ja kauaaegsest peanäitejuhust Juri Ljubimovist, kes toona oli N Liidus ebasoosingus. Korra on seda filmi näidatud ka Eesti televisioonis. Aastaid hiljem, uurides selle Ljubimovi filmi saatust, selgus et ülikooli teaduskonnas oli hirmuga see film hävitatud.

Mait meenutas ka 1980. aasta juunikuus siinkirjutajale Kiievis Eesti televisiooni jaoks antud olümpiaeelset intervjuud, kus tal oli seljas sini-must-

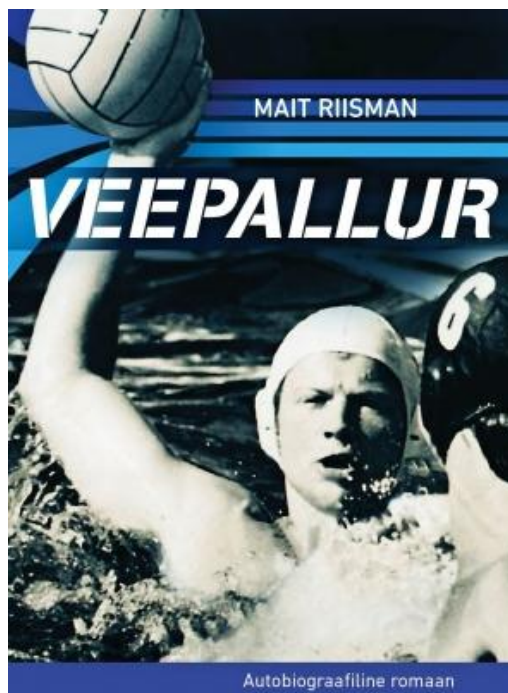
valge mustriga kampsun. Nii väljendas Mait ka sõnatult oma toetust sünnimaale. Lugu läks tol korral eetrisse kärbeteta ning mullu, kui Mait presenteeris oma romaani, olles külaliseks televisioonisaates „Ringvaade“, näidati seda intervjuud uuesti.

Pärast aktiivset veepalluri karjääri oli Mait kahevahel – kas hakata ajakirjanikuks või treeneriks. Olles ühes valdkonnas juba sees, on väga raske sealt välja tulla. Mait Riisman on olnud N Liidu koondise teine treener, siis töötanud veepallitreenerina Prantsusmaa klubis Racing Club de France. 1996. aastal tuli Mait tagasi Moskvasse ja viis Moskva Dinamo veepallimeeskonna Venemaa meistriks aastatel 2000–2002. Oli samal ajal ka Venemaa koondise treener. Tema treeneri tippaeg oli 2000. aastate alguses, Sydney ja Ateena olümpiamängudel olid seitsekümmend protsenti Venemaa koondislastest Riismani õpilased. Mait Riisman on olnud Moskva Dinamo veepalliklubi president, Venemaa veepalliföderatsiooni treenerite nõukogu esimees. Praegu tegutseb ta Venemaa spordiühing Dinamo esimehe nõunikuna.

Noore poisina eesmärgi püstitanud ja visalt selle poole rühkinud olümpiavõitja Mait Riisman võttis tehtu kokku ühe lausega: „Olümpiavõidu nimel tasub trenni teha, olgugi see vahetevahel tüütu ja paistku isegi mõnele haritud inimesele mitte just kõige auväärsema tegevusena.“

Spordiajakirjanik Jaan Martinson on teose „Veepallur“ kohta öelnud: “Kui tavaliselt peitub atleetide elulooraamatuis palju sporti ja vähe elu, siis seekord on vastupidi. Kusjuures Riismani sulg on jooksnud autobiograafilist romaani kirjutades äärmiselt sujuvalt.“

Kolm päeva pärast kohtumist sai Mait Riismani romaan „Veepallur“ Georg Hackenschmidt raamatuauhinna näol väärilise tunnustuse.

*AASTA SPORDIRAAMAT ON „VEEPALLUR“
Siim Randoja*

22. aprillil kuulutati Tartus EOA aastakoosolekul välja Georg Hackenschmidt raamatuauhinna järjekordne võitja. Žürii otsuse põhjal pälvis

Eesti Olümpiaakadeemia aastakoosolekust osavõtjad ootusärevuses – kes seekord saab raamatuauhinna?

auhinna 2015. aasta eest Mait Riismani raamat „Veepallur“. Žürii liikme, Eesti Spordimuuseumi direktori Daimar Lelle sõnul on raamat ladusas stiilis kirjutatud väga hea lugemine. Teose puhul ei ole vähimatki alust ootusele, et mahukas teos on põhiosas võistluste ja tulemuste ülevaade. See raamat on hoopis midagi enamat.

Mait Riismanile (vasakult) annavad auhinna üle spordimuuseumi direktor Daimar Lell ja olümpiaakadeemia president Neinar Seli

Rahulolev autasustatu

Auhinna vastu võtnud Mait Riisman tänas auhinna ja tunnustuse eest ning tunnistas, et tegemist oli meeldiva üllatusega. Riismani sõnul oli tal juba noorest east kaks soovi - saada olümpiavõitjaks ja kirjutada raamat. Auhinnatud autorina võis ta seetõttu tunda siirast rahulolu, et mõlemad eesmärgid on nüüdseks edukalt täidetud.

Georg Hackenschmidt raamatuauhinda annavad 2012. aastast ühiselt välja Eesti Spordimuuseum ja Eesti Olümpiaakadeemia ning selle saab iga kalendriaasta jooksul ilmunud parim eestikeelne sporditeemaline raamat, mis räägib parimal moel spordist, spordi mõttest, ausast mängust ja liikumise rõõmust. Auhinnaga kaasneb Jass Kaselaane kavandatud auhinnaskulptuur ja 1000-eurone preemia.

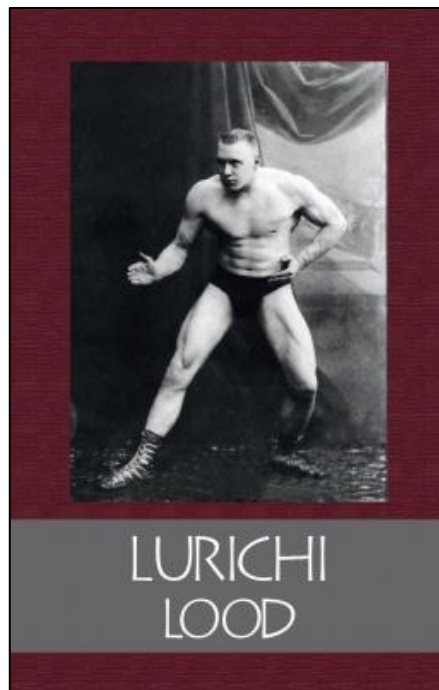
LURICHI LOOD

Daimar Lell

Meie spordi suurkuju Georg Lurichi 140. sünniaastapäevaks andis spordimuuseum välja kogumiku “Lurichi lood”. Värske trükise esitlus toimus 22. aprillil Lurichi sünnipaigas Väike-Maarjas toimunud konverentsil “Lurichi fenomen”. Nii spordimuuseumi direktor Daimar Lell kui kogumiku koostaja, spordimuuseumi teadussekretär Kalle Voolaid rõhutasid esitlusel Georg Lurichi unikaalsust ning erilist kohta paljude eestimaalaste südames.

Väike-Maarjas sündinud Georg Lurich (22. aprill 1876 – 22. jaanuar 1920) on meie spordiloos eriline kuju. Vähe (kui üldse) leidub sportlasi, kes eestlastele temaga võrdselt korda oleks läinud. Ta oli teerajaja nüüdisaegse spordi juurde, üks esimesi eestlasi, kes ise rahvusvahelises spordiilmas suuremat edu saavutas. Kuid mis veelgi tähtsam – ta suutis täita seni sisuliselt täitmata niši ja võtta kanda eestlaste rahvusliku kangelase rolli. Temast sai keegi, keda usaldada ja kellele lootuda. Eesti soost jõumehe püsiv võidukus muu maailma vägevate seas tõstis kaasmaalaste eneseusku ja andis aimu, et kui piisavalt pingutada, võib ka eestlane soovitud eesmärkideni jõuda. See oli vaimsus, mis sobitus kenasti 19. sajandi lõpuosas Maarjamaal levinud ärkamisaegse maailmaga.

Kalle Voolaidi sõnul läksid erinevad jutud eestlaste seas Lurichi kohta liikvele juba sadakond ja rohkemgi aastat tagasi, mis ainult kinnitavad tema suurt populaarsust. “Lurichi lood” sisaldabki valikut neist rahvajuttudest, mis pärinevad suures osas Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi ja Eesti Spordimuuseumi kogudest, aga ka vanadest ajalehtedest ning inimeste mälestustest. 48-leheküljelisest trükisest leiab lugeja muhedate lugude kõrval ka Lurichi lühieluloo ning viiteid mõningatele temaga seotud uuematele uurimustele. “Lurichi lugusid” saavad kõik soovijad soetada spordimuuseumist. Kogumiku hinnaks on 3 eurot.

KORVPALLIRAAMATU „TARTU ROCK! TARTU ROCK!“ ESITLUS

Siim Randoja

Ajakirjanik Vahur Kalmre (*pildil*), kes oma esimese korvpalliloo avaldas ajalehes Edasi juba 1978. aastal, on kirjutanud nüüd raamatu Rocki korvpallimeeskonnast – „Tartu Rock! Tartu Rock! Ühe korvpallimeeskonna lugu“. Raamatus on kokku võetud Tartu korvpallimeeskonna ehk Tartu Ülikool / Rocki käekäik alates aastast 2000 (siis veel Tartu Delta nime all) kuni tänaseni välja. Lisaks veel vahepalad fännidest, tantsutüdrukutest, Rocki brändist, Tallinna ja Tartu omavahelisest konkurentsist, leegionäridest ja paljust muust.

Raamatust saab lugeda, mis juhtus Tartu linnapea kabinetis 23. veebruaril 2000, mida ütles leedulasest korvpallimänedžer Ginas Rutkauskas Rocki mänedžerile Tõnu Rüütlile Kääriku saunas, kuidas leedulane Augenijus Vaškys kasvatas Tartu noori mängijaid, kui palju korvpallimeeskond maksab ning mängijad palka on saanud, kuidas ameeriklane J. S. Nash proovis treeninglaagris suusatamist. kuidas ikkagi võideti eurosarja veerandfinaalis Permi Ural Greati, kuidas on Rockis käinud peatreenerite vahetused ning miks oli ühel aastal meeskonna nimi Tartu Ülikool, kuidas tulid Tartu meeskonda Giorgi Tsintsadze, Martin Mürsepp ja Tanoka Beard, kuidas sai tartlaseks Gert Kullamäe, kuidas on tulnud võidud ja kaotused Eesti meistriliigas, Balti liigas ja eurosarjades ja palju muudki. See on Tartu korvpallimeeskonna lugu. Raamatus räägivad treenerid, mängijad, meeskonna taustajõud, klubi juhid, fännid ja paljud teised.

Raamatu esmaesitlus toimus laupäeval, 30. aprillil Tartu Ülikool/Rocki ja TLÜ/Kalevi vahelisel Alexela KML poolfinaalseeria esimesel mängul. Neljapäeval, 5. mail esitles 2012. aastal Georg Hackenschmidt spordiraamatuauhinnaga pärjatud Vahur Kalmre (*vt foto*) oma värskelt valminud korvpalliraamatut Eesti Spordimuuseumis. Esitlusel sai kuulda põnevaid lugusid teose valmimisest, soetada raamatut ja küsida autogramme.

SPORDIMUUSEUM PRIMA VISTAL

13. korda peetav rahvusvaheline kirjandusfestival Prima Vista tõi 4.-7. maini oma eale sobivalt Tartusse müstikat ning salapära, kandes seekord alapealkirja “Müstifiktsioon”. Prima Vista traditsiooniline raamatulaat toimus 4. ja 5. mail TÜ

raamatukogu ees ja sees. Ka sellel aastal oli kohal spordimuuseum pakkudes oma trükiseletilt vahvate laadahindadega võimaluse soetada põnevaid spordialaseid trükiseid ning muuseumi meeneid. Spordimuuseum andis oma letil ruumi ka meie seltsi trükistele.

KOOS OLI ESAS-i TÄISKOGU

Hillar Karm

4. mail toimus Eesti Spordimuuseumis Eesti Spordiajaloo Seltsi täiskogu koosolek ja võimlemisteemaline koolituspäev.

Koosoleku avas seltsi esimees Enn Mainla, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Protokollis Hillar Karm.

Enn Mainla andis seltsi poolaasta tegevusest ülevaate (allpool lühendatult):

Seltsi liikmeskond on vahepeal pisut kasvanud, aga paraku ka kahanenud. Meie hulgast lahkus Ülo Lindpere. Jääme teda mäletama... Seltsi liikmeskonda lisandus kaks uut liiget – eelmise aasta lõpus korvpallur Selma Multer ja selle aasta algul üldiste spordihuvidega Marcella Lepp. Seega seltsis on 2016. aasta 4. mai seisuga 137 liiget.

Juhatus pidas nõu peamiselt elektroonilisel teel, vahel tuli appi võtta ka telefon, sest vahetu kokkusaamine on pisut raske, aga täna see juba õnnestus.

Seltsipäevi mahub kõnealusesse perioodi viis. Esinejateks oli detsembris endine laskesuusataja ja kaitseminister Enn Tupp. Jaanuar oli Paul Kerese 100. sünniaastapäeva tähistamise kuu ja ka meie seltsipäeval räägiti suurmeistrist: Iivo Nei tegi seda Tiit Karuksi salvestatud intervjuus ning kohapeal sai kuulda Valter Lengi jt meenutusi. Ka veebruar oli 100. sünniaastapäeva tähistamise kuu, seekord meenutati suusatreenereid Abeleid. Ernal möödus 100 aastat sünnist 19. detsembril ja Herbertil saabub see päev üsna varsti – 13. mail. Kuna Abeltel on oma osa ka Tartu Maratoni juures, eriti selle ühe ellukutsujana Herbertil, siis maratonikuu veebruar sobis, et ära kuulata Abelitelt 1950ndatel suusaõpetust saanud kunagine kahevõistleja Arvo Teder ja Abelite, kui oma õpetajate suur austaja, suusaõppejõud Kaarel Zilmer. Märtsis algasid jalgpallimängud ja see

andis põhjuse seltsipäevale esinema kutsuda Tammeka peatreener Indrek Koser, et saada teada tema vaadetest jalgpallile ja Tammeka võimalustele. Aprillis lootsime kohtuda Eesti korvpallinaiskonna omaaegse tugisamba Elle Lapiga, kuid teda vedas tervis alt. Aga korvpallijutud ei jäänud ajamata – oma meenutusi jagasid endised koondislased Maire Sulg ja Marje Aavoja.

Regioonidest rääkides peab jälle esile tõstma Pärnut, kus märtsis toimus juba XXI ajaloopäev, mille korraldamise raskus, nagu viimastel aastatel ikka, lasus Priit Neemel, Heldor Kääratsil ja Helle Artetil. Meenutati aasta jooksul lahkunud Pärnumaa tuntud sportlasi ja õnnitleti väärikaid juubilare. Peateema oli Kerese aasta kohaselt male. Esinejaks suurmeister Kaido Külaots, kes lõpuks ka oma klassi demonstreeris, võites simultaanis kõiki kuut Pärnu tugevamate maletajate hulka kuuluvat vastast.

Ka said mulgid oma X ajaloopäevaga kenasti hakkama. Põhjus jällegi see maagiline 100, mis 2. aprillil täitis legendaarse jooksutreeneri Elmar Ardma sünnist, kellest siis loomulikult jutt oligi.

Ka olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel mõneski spordiajaloolistes ettevõtmistes, mida küll selts otse ise ei korraldanud, kuid mis seltsi liikmete aktiivsel toel ja osalusel teoks said.

Möödunud aasta detsembris pidas meie seltsile ulualust pakkuv Eesti Spordimuuseum oma 26. konverentsi, kus ka meie seltsi 5 liiget üles astusid.

ESAS on olnud jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlustel.

Seltsi Teataja ilmus tavapäraselt kord kvartalis, st. kõnesoleval perioodil ilmus järjekordsed kaks numbrit (nr. 76 ja 77, koostas ja toimetas Enn Mainla).

Spordiajaloosõbra raamaturiiulisse lisandus seltsi liikmetelt jälle mõnigi sisukas väljaanne. Tavapäraseks on saanud ja õnneks ka jäänud Eesti Spordi aastaraamat, mis ka seekord ilmus väga ettevalmistusajaga Spordikoolituse ja -teabe sihtasutuse ettevõtmisel, koostajate hulgas ka ESAS liige Aare Oja, kuid abiliste hulgas on endiselt teisigi seltsi liikmeid.

Meie suurima murepunkti – Eesti akadeemilise spordiajaloo koostamise küsimuses on viimastel kuudel toimunud üsnagi suured muutused. Nagu juba arvatavasti teate, on end kompromiteerinud, projektijuhina peamiselt ainult enda rahanumbrite eest muret tundnud Sven Kolga sporditeabe sihtasutuse poolt tagandatud. Ka tema moodustatud toimetuskolleegium lõpetas tegevuse. Tekkinud vaakumist väljapääsu otsides on raamatu koostamise põhiraskus nihkunud spordimuuseumi kanda, kuna mõlemad põhiautorid Kaarel Antons ja Kalle Voolaid on tööl muuseumis, samuti paar abistajat Rait Männik ja Enn Mainla näol. Ja seega sisulise poole juhtimine kandus üsna mõistetavalt spordimuuseumi direktori Daimar Lelle õlgadele. Konsultandina jätkab TÜ ajaloolane Olaf Mertelsmann ja mõned abilised on veel, meie seltsist näiteks Rein Järva ja Märt

Ibrus. Finantseerimise mure jäi endiselt sporditeabe sihtasutuse kanda ja endiselt on väljaanne ka vabariigi 100. juubeliaasta ürituste programmis, mis on finantseerimisel abiks.

Loodetavasti liikmemaksude laekumise vaevalisus mõnelt liikmelt on unustamisest tingitud ja mööduv nähtus, kuna kõik eakamad pole vast märganud seltsi otsust kaotada liikmemaksuvabastus üle-80nestele. Aga meeldivalt on neidki, kes koos liikmemaksuga ka lisaks toetussumma teele saadavad. Siinkohal suur tänu neile! Selts on saanud tänu neile vahepealsest mõõnast üle ja siin on ka oma tuntav osa Kultuurkapitalil, kelle viimane koosseis on meid viimase aasta jooksul toetusväärseteks pidanud juba kolmel korral, kui eelmine koosseis kahe aasta jooksul leidis meile ainult üks kvartal pisut tegevusraha.

Üha suurem vajadus EOKga käsikäes töötada, eriti nüüd, kus EOK on üks sihtasutuseks muutunud spordimuuseumi asutajatest, on meelde tuletanud kahe aasta tagust jutuks olnud mõtet aastatetagusest koostöölepingust teha samm edasi, pürgides EOK liikme staatusesse. Kuna siis me ei olnud tulumaksusoodustusega MTÜ nimekirjas, siis sinna see tookord takerdus. Sellest aastast on meil see staatus saadud ja võiks uuesti liikmeksastumise soovi tõstatada, kui üldkogu nii arvab. Loodetavasti toob see peale liikmemaksu siiski kaasa ka rahastajate, ka EOK enda tõsisema suhtumise spordiajaloo seltsi, mis kokkuvõttes siiski tähendaks ka tõsisemat tegevustoetust kui seni.

Küsimus, kas astuda EOK liikmeks, sai üldkogult üksmeelse toetuse.

Lõpetuseks Enn Mainla tänas kõiki seltsikaaslasi ja juhatust meeldiva koostöö eest.

Edasi sai sõna seltsi Tallinna osakonna esimees Rein Järva (*fotol rahva ees*), kes andis põhjaliku ülevaate pealinna spordiajaloolaste tegemistest.

Seisuga 1. jaanuar 2016 kuulub seltsi Tallinna osakonda 60 liiget. Seltsiga liitunud endise tippsportlase, treeneri ja kohtuniku Selma Multeri esitas selts elutöö preemia saamiseks, mis leidis ka toetuse.

Rein Järva rõhutas, et Eestis ei ole praegu keskset spordihäälekandjat, ei ole oma spordilehte. Selts oli teinud pöördumised EOK presidendikandidaatidele, kuid vastuse sai vaid Tõnu Tõnistelt. Viimane selgitas, et peab häälekandjat vajalikuks, kuid internetis olevat kõik olemas. „EOK presidendile on vaja selgitada“, tõdes Rein Järva, „et sport on kultuuri osa, sport väljendab kultuuri. Täiesti arusaamatuks jääb televisiooni taotlus üle kanda kõiki EM-i jalgpallimänge – 450 000 eurot selle eest haihtub lihtsalt õhku.“ Lehel oleks ju palju jäävam väärtus.

Rein Järva tegi ettepaneku, et selts võiks alustada Eesti Spordi Aastaraamatu koostamist aastate 1956–1991 kohta. Senised väikesed kokkuvõtavad raamatud on ebatäpsed ja ilma eesnimedeta. Selleks oleks loomulikult vajalik Kultuurikapitali toetus.

Kõneleja pidas vajalikuks, et ESASi rolli tuleb tähtsustada nii EOK-le kui Kultuuriministeeriumile, selts võiks olla neile elukogemustega nõuandjaks. Sihtasutus Eesti Kultuurileht annab välja 13 ajalehte, kuid mitte ükski neist ei kajasta sporti. Spordi asekanter Taavi Pürni on vaja veenda paberkanal spordiväljaande vajalikkuses.

Tallinna Seltsi üritustel on olnud külalisteks – jaanuarikuus Paavo Kivine, veebruaris Urmo Aava, märtsis Anu ja Aleksandr Karavajevid ning Tõnu Lepik ja aprillis Mait Riismann. Sügisel algaval uuel hooajal on plaanis korraldada Tallinna ajaloopäev.

Järgnevalt revisjonikomisjoni esinaine Mai Luik esitas Seltsi 2015. aasta majandusaruande. Seltsi 2015. aasta tulude suurus oli 14 380 eurot ja kulud 10 176.58 eurot, tulemlisandus +4203.42 eurot. Nende arvude kujunemist selgitasid 10 lehekülge lisasid. Aruanne kinnitati ühehäälselt (*vt fotot*).

Spordimuuseumi 39. spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistlusest tegi kokkuvõtte peavarahoidja Kaarel Antons (*tulemused vt lk 31*).

◀ *Kaarel Antonsilt (vasakul) võtab auhinda vastu Erlend Teemägi*

Järgnesid sõnavõttud ja ettepanekud.

Kõigepealt Rein Järva avaldas värske info selle kohta, et Eesti korvpallielus tähtsat kohta omav Rapla soovib Raplasse asutada üle-eestilist

korvpallimuuseumi. Karpi info kohaselt on neil muuseumi jaoks olemas ruumid (40 m²) ja kohaliku omavalitsuse toetus (30 000 eurot) muuseumi sisustuse muretsemiseks.

Henn Karits andis teada, et 10. mail 2016 saanuks 95-aastaseks Eesti tuntuim võrkpallitreener Ivan Dratšov ja 7. mail korraldatakse Dratšovi mälestuseks Tallinna Tehnikaülikooli spordihallis 25. korda rahvusvaheline võrkpalliturniir naistele ja meestele, kuhu on kutsutud külalisvõistkonnad naaberriikidest.

Rein Järva tuletas meelde, et ajakiri „Kalevlane“ Raimo Nõu toimetamisel on elus ja ootab eestkätt Tallinna osakonna liikmetelt abi kahe spordiajaloole lubatud lehekülje täitmisel.

Helvi Erikson oli mures, et kõigil eakatel ei ole kodus internetti, kus on pealegi uudistes ära toodud vaid tipud. Vaja on ajalehte, kuhu mahuvad ka järgmiste kohtade omanikud.

Valter Lenk informeeris, et 21. mail toimub T(R)Ü kehakultuuriteaduskonna lõpetanute kokkutulek teaduskonna vanas majas. Kõneaineks tuleb arvatavasti ka kehakultuuriteaduskonna „matustega“ seonduv.

Jaak Valdre tõstatas küsimuse, kas tõstespordi ajaloo uurimiseks moodustatud mittetulundusühing „Alfred“ saaks astuda ESAS-i koosseisu? Enn Mainla ettepanekul otsustas üldkogu, et Seltsi põhikirja lisatakse võimalus võtta Seltsi vastu ka juriidilisi liikmeid, sest on tekkinud ka teisi spordiajalooga tegelevaid MTÜ-sid ja mõistlik oleks tegutseda sama eesmärgi nimel ühiselt.

Daimar Lell jagas hiljutist uudist, et alates 14. aprillist on spordimuuseum üle minemas sihtasutuseks, mille ametlikuks nimeks saab Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum. Muuseumi endine nõukoda lõpetas tegevuse. Muuseumi juhib nüüd 4-liikmeline nõukogu, mille esimees on Siim Sukles. Ilmselt Jaanipäeva paiku selgub, kes saab muuseumi juhatuse liikmeks, s.o. tegevjuhiks.

Peale kohvipausi jätkus päev Eesti Spordimuuseumi asutaja ja võimlemispedagoogi, ESAS-i esimese auliikme Aksel Tiigi 95. sünniaastapäeva (14. mail) silmas pidades võimlemisteedel.

Mälestuspäeva juhtinud spordimuuseumi direktor Daimar Lell püüab abistada oma eelkäijaid (ekraanil vasakult: Olaf Langsepp, Mati Tolmoff, Aksel Tiik ja Enn Mainla) raskuse tõstmisel

28. jaanuaril 1963. aastal kinnitas ENSV SOL Nõukogu presiidium ühiskondliku ENSV Kehakultuuri- ja Spordimuuseumi põhimääruse ja muuseumi juhtkonna isikkoosseisu. Seda kuupäeva loetakse spordimuuseumi sünnipäevaks. Muuseumi juhatajaks (kuni 1967. aastani) sai EPA (EMÜ) kehalise kasvatuse kateedri juhataja Aksel Tiik, kes küll pidas ennast eelkõige võimlemise erialaga kehalise kasvatuse pedagoogiks. Ka siis olid rahamured, ka siis oli vähe mõistmist, et sport on kultuuri üheks valdkonnaks. Rääkides nende barjääride murdmisel Aksel Tiigi osast, rõhutas Enn Mainla, et Eesti Spordimuuseumi ellukutsumine on väga paljus Aksel Tiigi teene. Mainla tegi ettepaneku mälestada Aksel Tiiki leinaseisakuga (vt foto).

Jakob Proovel: „Olen Aksel Tiigi järglane ja n.ö. tema töö „lõhkuja“, sest Aksel Tiik oli EPA kehalise kasvatuse kateedri juhataja ja spordiklubi esimees, ta kujundas välja kehalise kasvatuse töökorralduse. Hiljem EPA-s likvideeriti spordikeskus ja asemele jäi ainult spordiklubi.“

Erni Lauk, EPA meesturnimise seltsi liige meenutas, et kuna TRÜ-s Uno Sahva juhtimisel tegutsev meesvõimlemine oli väga populaarne, tegi Aksel Tiik ettepaneku moodustada ka EPA-s samasugune rühm. Selle tegevus meeldis meestele väga ja rühm tegutses kuni 2010. aastani.

Ando Kaldoja meenutas, et 1986. aastal kutsuti Aksel Tiik AS Estiko meeste tervisevõimlemise rühma juhtima. Ta oli nõudlik enda ja meeste vastu.

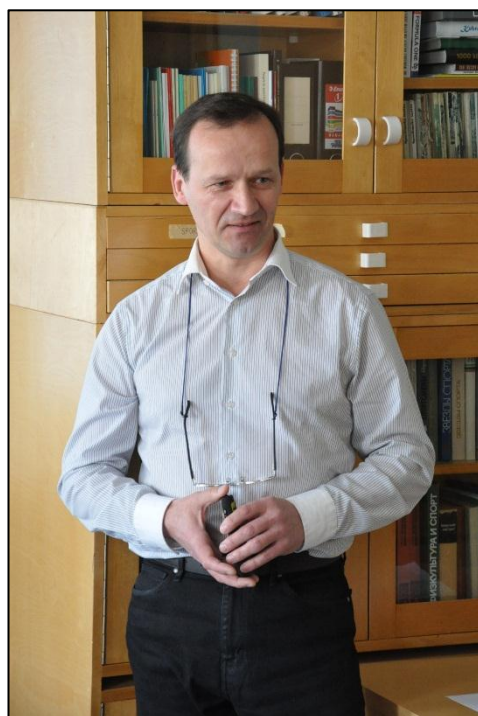
Igaks tunniks oli tal uus töökava ja kirja pani kõik kohalolijad. Trennist „maha-jahtumine“ toimus sauna leiliruumis. Rühma tegevus lõppes 2001. aastal.

Rein Tiik (*pildil*), Akseli poeg rõhutas, et isa tegi kõike suure kirega, et see oli spordile pühendatud elu. Nende maakodus, Miku talus tehti kõiki maatöid – künti, külvati, tehti heina ja hobuniidukiga lõigati vilja. Hoonetele said peale

laastukatused.

Võimlemispedagoog Viktor Saaron (*alumine foto*), Eesti Võimlemisliidu juhatuse liige rääkis Eesti meeste võimlemisest ja kogu võimlemise tänapäevastest arengutest. „Kuigi ma pole elus Aksel Tiigiga kohtunud, oli ta mulle suur eeskuju,“ rääkis Tallinna Ülikoolis praegu meeste võimlemisega tegelev mees, „Aksel Tiik oli väga leidlik õpetaja, tema võimlemistundides osalesid ühekorraga nii 40- kuni 80-aastased mehed“.

Eesmärgiga, et esineda rahvusvahelistes suhetes ühe organisatsioonina, loodi 1990. aasta lõpus Eesti Võimlemisassotsiatsioon. Alates sellest ajast on võimlemises kogu aeg toimunud muutusi nii organisatsiooni struktuuris kui nimetuste osas. 2000. aastast alates on Eesti Euroopas ainuke riik, kus puudub riistvõimlemise võistlustegevus. Pikka aega kestis ka vaidlus termini üle, kas Eestis on riistvõimlemine või sportvõimlemine. Nüüd on leitud kokkulepe, et Eestis on sportvõimlemine. 1995. aastal toimus nime muutmine – Assotsiatsiooni asemel tuli Eesti Võimlemisliit

ja osakonnad. Praeguseks on osakondadest saanud toimkonnad. Muudatused leidsid aset ka võimlemise nimetustes. Kõige suurearvulisem on praegu harrastusvõimlejate hulk, kuna eesmärgiks on seatud just laste rühi ja tervise parandamine.

Koolituspäeva lõppsõnas Spordimuuseumi direktor Daimar Lell tänas kõiki osalejaid ja tegi teatavaks veel ühe uudise – Tartu linnapeale on tehtud pöördumise paigaldada 2017. aastal, mil möödub 140 aastat Georg Hackenshmidt sündinist, Tartus Turuhoone lähedusse tema ausammas.

ABELID 100

Kui 19. detsembril tähistati Erna Abeli 100. sünniaastapäeva, siis 13. mail oleks Herbert Abel saanud 100 aastaseks. Seda viimast ümmargust tähtpäeva silmas pidades korraldasid Abelite õpilased koos Tartu linnavalitsusega sellel päeval rida Erna ja Herbert Abeli mälestusüritusi.

Kõigepealt olid meenutushetked Raadil Erna ja Herbi kalmul (*foto paremal*). Sealt liiguti edasi I Tartu maratoni stardipaiga lähiste le Emajõe kaldale, kuhu on plaanis vastav mälestusmärk püstitada (*foto all*). Seejärel avati Tähtvere Spordipargis terviseradade alguses Abelitele mälestuspink. Radadel toimus Tartu Suusaklubi korraldamisel retotreening – „Nii nagu treeniti Abelite juures!” Lõpuks tunnustati edukamaid Tartu suusaklubi noorsuusatajaid. Ürituste sari lõppes ühise oasupi söömisega meenutuseks, et kõik sai alguse Oa tänavalt, kus Abelid elasid ja noortele esimest suusatarkust jagasid.

Fotodel ülal mälestuspingi avamine, keskel Abelite treeningu osaks olnud puusaagimine ja -lõhkumine, all Contra esitab rahvale oma Abelitele pühendatud luuletust, teksti hoiab mälestusürituste üks korraldajaist Kaarel Zilmer

MUUSEUMIÖÖL 1600 KÜLASTAJAT!

Siim Randoja

14. mail toimunud muuseumiöö tõi Tartus spordimuuseumisse 1481 ning Otepääl talispordimuuseumisse 120 külastajat!

Seekordne, merekultuuriaastale pühendatud muuseumiöö, pealkirjaga “Õös on laineid”, pakkus publikule üle kogu Eesti väga mitmekesist programmi. Tartus hakkas kesklinn kihama juba ammu enne muuseumiöö ametlikku algust. Spordimuuseumigi leidis ühtlane külastajate voog üles juba enne kella 18.00. Esimese tunni lõpuks oli muuseumisse saabunud üle 220 inimese. 1000. külastaja sisenes muuseumiuksest kümmekond minutit enne 21.00. Järgmised tunnid jäid aga eelmiste aastatega võrreldes tagasihoidlikemaks. Ilmselt oli tunda samal ajal alanud Eurovisiooni lauluvõistluse “mõju”. Sellegipoolest tõusis külastajanimber öhtu lõpuks ligi 1500-ni!

Traditsiooniliselt ei lõppenud spordimuuseumi muuseumiöö kell 23.00, vaid jätkus ülipopulaarse öömälukaga. Ligi 40 osavõtjaga meeleolukas mälumäng lõppes tund pärast südaööd ning seekord sobisid küsimused kõige rohkem võistkonnale Triumviraat, neile võit 2560 punktiga. Järgnesid võistkonnad Saabastega Kass ja Rospel. Rõõmustav oli näha, et kilvarite seas oli taaskord uusi tegijaid, kellele öömälukal osalemine esmakordne oli.

Žüriis on Siim Randojal (vasakult) ja Kalle Voolaidil ilmselt hea meel, et suutsid oma küsimustega panna kilvarid tõsiselt mõtlema

140 AASTAT TURNIPEOST LAIUSEL

Riina Mägi

Laiuse põhikooli staadionil sai 19. mail teoks vahva turnipidu “Loo ja liigu”, millel astusid üles põhiliselt Jõgeva valla ja linna lasteaedade väikesed võimlejad, ent platsil võis näha ka algkooliõpilasi Vaimastvere ja Laiuse kodutütreid ja noorkotkaid ning võimlemisklubi Forte tüdrukuid. Turnipeoga tähistati 140 aasta möödumist Eesti esimesest maarahvakoolide turni- ehk võimlemispeost, mida peeti võimlemisentusiastist Laiuse koolmeistri Jüri Soo eestvedamisel Laiuse lähedal Mõra mõisas. Enne pidu käidigi väiksema seltskonnaga kunagistel Mõra mõisa maadel ja istutati sinna mälestustamm. Mälestuspuid on sinna istutatud varasematelgi turnipeo juubeliüritustel, mis said teoks 1996., 2001., 2006. ja 2011. aastal.

Võimlemispedagoog ja meie seltsi teenekas liige Linda Jaanson (4. paremalt) koos korraldustoimkonnaga tamme istutamas

Turnipidulisi käisid tervitamas riigikogu liige Aivar Kokk ja maavanem Viktor Svjatõšev, pidu juhtis Vello Vaher. Näha sai ka tema tsirkusekooli õpilaste esinemist.

“On väga tore, et selliseid pidusid korraldatakse: väikesi lapsi pole ju mõtet kuhugi kaugele võimlema vedada, vaid nad peaksidki saama võimelda ja lustida oma kodu lähedal,” ütles Vello Vaher.

“Mis siin rääkida, silm oli vahepeal ikka üsna märg,” tõdes kahe lapselapse esinemist jälginud Malle Aia. “Nii väikesed lapsed on ju esinedes täiesti siirad.”

Tänapäevaste turnipidude algataja, Jõgeva vallavalitsuse haridus- ja kultuuritöö peaspetsialist Marika Prave ütles, et paarile varasemale turnipeole kutsuti võimlemisrühmi kogu Eestist, ent tegelikult on õige pakkuda sellel esinemise võimalust oma piirkonna lastele.

NELI PÕLVKONDA MALETAJAID

Marcella Lepp

17. mail Tallinna osakonna õhtul Tallinna Ülikooli raamatukogu kohvikus oli peaesinejaks maletaja ja maleajaloolane Merike Rõtova.

Aga enne, kui Merike sõna sai, arutati paljusid häirivat spordiajakirjanduse vajakut. Rein Järva pidas vajalikuks veelkord kutsuda üles taotlema "Spordilehe" taasilmumist, mis pole kindlasti minetanud oma rolli spordikultuuri talletamisel. Otsustati püüda kaasata üritusse Marko Kaljuveer. Samuti oli jutuks suvekool ja osakonna järgmine kokkutulek septembris.

Merike Rõtovaga oli kohtumisele tulnud koos tütretütre Maiga, kes on nende maledünastia neljanda põlvkonna andekas esindaja. Merike rääkis ja näitas pilte oma Järva- ja Pärnumaa juurtega perekonnast, kus isa võttis lapsed malevõistlustele kaasa juba enne nende koolitee algust Pärnus. Vaeval, et Merikese isa Oskar Kuningas toona mõtles või unistadagi oskas, et paneb aluse nii tähelepanuväärsele maletajate dünastiale, kus nüüd siis juba neljas põlvkond pea kõik on üsna heal taseme maletajad.

Merike rääkis oma võistlustest alates tippu jõudmisest 1956. aastal kuni veteranide rahvusvaheliste võistlusteni kaasajal, kus on ette näidata kaks MM-hõbedat. Kirimalele pühendus ta laste kasvatamise ajal. Kahel korral on tal õnnestunud naiste kirimale MM-turniiridel medalile tulla, 1972–77 pronksile ja 1978–84 hõbedale (*fotol Merike Rõtova peale MM hõbedavõitu*). Tema kaks last on küündinud Eesti meistrivõistlustel medalitele ja ka viis lapselast on aktiivsed maletajad, neist Mai on jõudnud juba rahvusvahelistele võistlustele.

Ta tegi ka lühiülevaate malest Eestis ja tänapäeva maailmas. Mõnelegi oli uudiseks, et välkmale käiguaga arvestati vanasti (peale)-lugemisega! Praeguseks on jõutud üle malekella nutitelefoniga kasutamiseni. Lastes malest rääkides avaldas Merike arvamust, et lapsed alla kuuendat eluaastat ei tohiks võistlustega koormata, ka alla 12-aastastele ta ei korraldaks üldse suuremaid võistlusi! Areng peaks toimuma forsseerimata.

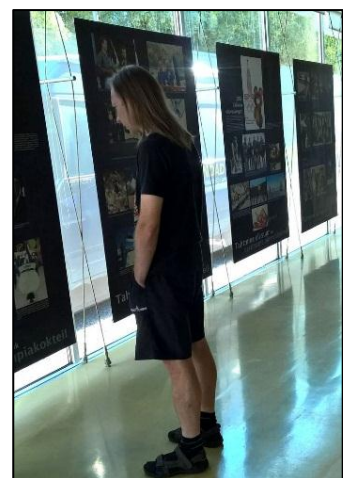
Rahvusvaheline suurmeister kirimales ja meistersportlane males Merike Rõtova tähistab 19. augustil järjekordse kümnendi läve ületamist – õnnitlused!

PÄRNU HOOAEG AVATUD!

Daimar Lell

1. juunil juhatati meeleolukalt sisse spordimuuseumi taaskordne tulemine ja olemine suvepealinnas. Pärnu keskraamatukogusse jõudis spordimuuseumi suur olümpianäitus „Tahtmine oli suur ehk eestimaine olümpiakokteil“ ning maha peeti arvult juba 5. Pärnu öömälukas.

Käesoleva aasta suvel toimuvatele Rio de Janeiro olümpiamängudele pühendatud väljapanek toob huvilisteni lugusid teemal Eesti sportlased ja olümpiamängud. Näituse koostaja, spordimuuseumi teadussekretäri Kalle Voolaidi sõnul ei ole tegu tavapärase ülevaatega meie sportlaste olümpiasaavutustest läbi aegade, vaid püütud on leida põnevaid lugusid ja värskeid vaatenurki, mis aitaksid kaasa Eesti spordiajaloo rikastamisele ning annaksid külastajatele rohkesti uut infot. Lugusid ühendab punase niidina arusaam, et olümpial käimised on eestlaste jaoks alati olnud eriline sündmus, mille poole on alati pürgitud, olgu siis halli kivina ees olematu sportlik tase, puuduv sportlik organisatsioon või koguni hävitatud oma riik. Tahtmine on alati olnud suur.

Lisaks juttudele ja piltidele said külastajad uudistada ka mitmesuguseid (olümpia)esemeid – sportlaste võistlusvarustust, rinnanumbreid, meeneid ja auhindu. Olümpianäitus (vt fotod ülal) oli Pärnu keskraamatukogus avatud kuni 1. juulini. Augustis liigub aga väljapanek Tallinnasse ning olümpiamängude ajal saab seda uudistada Rahvusraamatukogu 6. korruse galeriis.

Pisikese juubeli hõnguline öömälukas oli seekord veidi „erilisem“, kuna osalemas polnud kõikide eelmiste kordade võitjat Jaan Allikut. See andis teistele kõigile võimaluse nautida esimest korda mänguvõitu. Hea võimaluse kasutas kohe ära võistkond Raeküla, kes on varasematelgi aastatel paremate hulka jõudnud. 2. kohaga lõpetas võistkond 30 kraadi ning peaaegu viimase küsimusega tõusis kolmandaks Suusk, jättes pjedestaalilt välja raamatukogu enda esinduse.

Ühtekokku murdis pead 33 kilvarit ning kasutusel oli tavapärane spordimuuseumi öömälukate punktiarvestussüsteem, mis võimaldas seekord mängida isegi ühel 7-liikmelisel võistkonnal.

KOHTUMINE ENNO AKKELIGA

1. juunil, järjekordsel kõigile huvilistele avatud Eesti Spordiajaloo Seltsi seltsipäeval oli spordimuuseumis külas omaaegne kaugushüppe rekordimees Enno Akkel (*pildil*). Kohtumist sisse juhatades luges Enn Mainla ette Erlend Teemäe koostatud ülevaate Enno Akkeli olulisematest saavutustest. Selles avaldas Erlend Teemägi kahtlust, kas mitte liiga hilja, alles tudengina, ei vahetanud Enno Akkel võrkpalli kergejõustiku vastu. Seepeale külaline vastas, et just nooruse mitmekülgsus ja see võrkpallitaust aitas tal jõuda kergejõustikus tippu. Esinejal jagus meenutusi oma pikaaegselt sporditeelt alustades poisipõlvest ja lõpetades kergejõustikuveteranide assotsiatsiooni KEVEK tegemistega.

Kuigi kuulajaid polnud just palju, jätkus ettekandjale küsimusi siiski rohkesti.

NÄITUSESAALIS ON KUNINGAS JALGPALL

Siim Randoja

Eesti Spordimuuseumis avati 7. juunil suurejooneline jalgpallinäitus "Kuningas Jalgpall. Eesti jalgpalli lugu". Näitus annab olustikulise ülevaate Eesti jalgpalli algusest ja suurest populaarsusest enne II maailmasõda, ajutisest hääbumisest nõukogude ajal ning tänapäevasest taassünnist. Seejuures saab näha nii haruldasi videokaadreid kui ka hulgaliselt seni avaldamata jalgpallifotosid.

Esmakordselt Eestis on ühtekokku koondatud Eesti meistrikarikad läbi terve sajandi. Näha saab välisriikides võidetud meistrimedaleid, meie tippjalgpallurite varustust, ainulaadseid eksponaate Eesti Spordimuuseumi kogudest ning meeneid Eesti Jalgpalli Liidu varalaekast. Jalgpallisärkide ja autasude vahendusel saab näitusel kohtuda ka mitmetega, kelle nimed tutvustamist ei vaja: Evald Tipner, Mart Poom, Raio Piiroja, Konstantin Vassiljev, Ragnar Klavan, Andres Oper jne. Erilise rariteedina on näitusel koha leidnud Mart Poomi Meistrite Liiga hõbemedal.

Avamisel kõnelesid Eesti Spordimuuseumi direktor Daimar Lell, kes meenutas jalgpalli suurt populaarsust enne II maailmasõda ja 2016 EM korraldajamaa Prantsusmaa suur-
saadik hr. Michel Raineri, kes kõneles prantslaste uhkusest oma sportlaste üle ning Eesti Jalgpalli Liidu avalike suhete juht Mihkel Uiboleht, kes tunnustas väärikat väljapanekut.

Daimar Lell ja nohune Prantsusmaa sursaadik näituse avamisel ►

Näituse projektijuhi Siim Randoja sõnul oli näituse koostamine mahukas, ent meeldiv ülesanne. Randoja avaldas lootust, et väga rikkaliku, ent samas keerulise ajalooga jalgpallilugu on õnnestunud väärikalt külastajateni tuua ning rõhutas, et näituse raames on planeeritud ka mitmeid eriüritusi.

Näituse kuraatorid Siim Randoja (vasakult), Rait Männik ja Kaarel Antons, Alumistel fotodel vaateid näitusesaali

Näitus "Kuningas Jalgpall. Eesti jalgpalli lugu" jääb muuseumis avatuks kuni aasta lõpuni.

JALGPALLIMÄLUMÄNG

Siim Randoja

9. juunil toimus Eesti Spordimuuseumis esmakordselt meeleolukas jalgpallimälumäng. Kõigile huvilistele avatud mängus löid kaasa 10 võistkonda (vt foto), igas 1-3 liiget. Mälumäng toimus, nagu ikka, spordimuuseumi mängudes traditsiooniliselt kasutusel olevas stiilis, mis võimaldab korraga osaleda eri suurusega võistkondadel (seda näilist ebavõrdsust kompenseerib koefitsiendiga punktiarvestus).

Mängu läks 50 küsimust nii Eesti kui ka maailma jalgpalli kohta ning parimate päralt olid auhinnad. Küsimused ise kogenud jalgpallihuvilistele kontimurdvad ei olnud ning tasavägiselt kulgenud mängus vahetusid liidrid pidevalt. Lõpuheitlusest väljus võidukalt võistkond Jalgpall, teine koht kuulus triole MaRaTo, kes edestas ülinapilt pronksikohale jäänud satsi Vamos. Parim duo, mitmel korral võistlust juhtinud Loka-Leppik jäi lõpuks neljandale kohale. Mälumänguküsimused ja tulemused on kõigi huviliste jaoks leitavad ka muuseumi kodulehekülje mälumängude lehel.

PAUL KERES LÄBI OBJEKTIIVI

Rait Männik

2016. aasta jaanuaris möödus 100 aastat maailma male suurkuju ning Eesti XX sajandi sportlaseks valitud suurmeister Paul Kerese sünnist. Aastakümnete jooksul korduvalt malemaailmameistri tiitlile väga lähedale jõudnud, kuid sellest ikka ilma jäänud malelegend on end malelukku põlistanudki kui «igavene teine». Tunnustades meie rahvusliku suurkuju püüdlusi malelaua ja selle kõrval, nimetas Rahvusvaheline Maleföderatsioon (FIDE) käesoleva aasta rahvusvaheliseks Paul Kerese aastaks.

Eesti Spordimuuseumi keldrisaalis on eksponeeritud valik fotosid Paul Kerese 100. sünniaastapäevale pühendatud näituselt “Meie ESIMENE”. Aasta alguses Tallinna Portreegaleriis avatud ja Rene Kirspuu koostatud fotonäitus annab hea ülevaate Paul Kerese elust, loomingust ja malekarjäärist. Suur osa fotodest – millest mitmed on avalikkusele üsna vähe tuntud – ning lisaks sellele välja pandud vanad malendid on pärit spordimuuseumi kogudest.

Näitusel (*fotod ülal*) on võimalik mängida malet ja lahendada Paul Kerese koostatud maleülesandeid. Lisaks keldrisaalis eksponeeritud esemetele ja fotomaterjalile saab Paul Kerese auhindu ja medaleid näha ka spordimuuseumi püsiekspositsioonis II korrusel. Põnevate esemetega täiendatud fotonäitus jääb avatuks kuni septembri lõpuni.

OMN TÖÖGRUPI KOOSOLEK THESSALONIKIS

Daimar Lell

16.-17. juunil Kreekas, Thessaloniki Olümpiamuuseumis toimunud Rahvusvahelise Olümpiamuuseumide Koostöövõrgustiku (OMN) kogudealase töögrupi (CWG) arvult juba viiendale koosolekule olid kogunenud võrgustiku 12 muuseumi esindajad, lisaks mitmed Kreeka erinevate mäluasutuste spetsialistid. Eesti Spordimuuseumit esindas juhatuse liige Daimar Lell.

Rahvusvahelise Olümpiamuuseumide Koostöövõrgustiku kogudealane töögrupp ühispildil Thessaloniki Olümpiamuuseumi ees. Taga paremalt 1. Daimar Lell

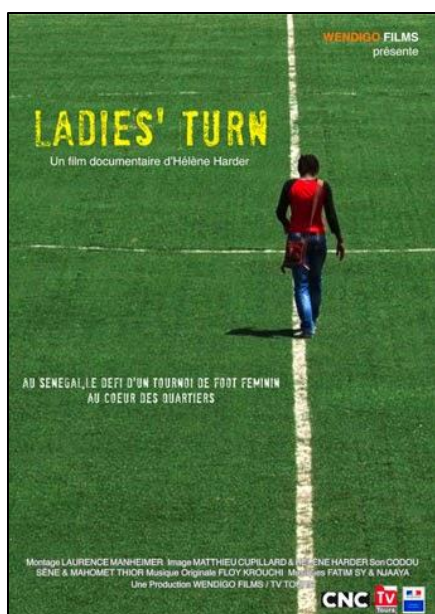
Kahepäevase arutelu käigus tutvustati muuseumides toimuvaid arenguid, käsitleti museaalide säilitamise ning konserveerimise küsimusi, samuti koostööd erinevate maade kollektsionääridega ning koopiate ja võltsingute problemaatikat. Pikemad ettekanded vaatlesid erinevate riikide kogemusi esemete digiteerimisel, samuti 3-D tehnoloogia kasutamist museaalidest printkoopiate, mida saab kasutada näiteks puuetega külastajate muuseumikogemuse rikastamisel, valmistamisel ning erinevatest materjalidest esemete restaureerimisnäiteid.

Seekordsel koosolekul kinnitati, et OMN CWG 2017. aasta kokkusaamine toimub Tartus. Üritus saab olema kahepäevane ning ilmselt saadakse kokku juuni algul. Esialgne programm valmib käesoleva aasta oktoobriks.

OMN CWG osavõtjad külastasid ka Thessaloniki Olümpiamuuseumi püsinäitust ning tutvusid pedagoogiliste programmidega.

PRANTSUSE JALGPALLIFILMID SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

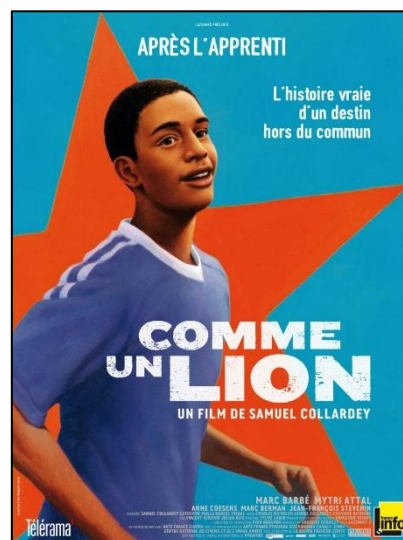

Jalgpalli EM-finaalturniiri puhkepäeval, teisipäeval, 28. juunil, sai spordimuuseumi jalgpallinäituse „Kuningas Jalgpall“ ürituste raames näha kahte turniiri korraldajamaa Prantsusmaa jalgpallifilmi.

Kell 17.00 linastus muuseumis suurel ekraanil 2012. aastal valminud inspireeriv jalgpallidokumentaal „*Ladies' turn*“, mis võtab vaatluse alla Senegali jalgpallinaiste väljakutsed oma lemmikalaga tegelemisel ning ühiskondliku tunnustuse saavutamisel. Prantsuskeelne ingliskeelsete subtiitritega film kestis tund ja 10 minutit.

Seejärel sai näha 2012. aastal valminud draamat „*Comme un lion*“, mis räägib noore Senegali poisi unistusest jalgpallurina Euroopas läbi murda ning reaalsusest, mis teda Prantsusmaal ees ootas. 1 tund ja 42 minutit kestnud film oli prantsuse keeles, ingliskeelsete subtiitritega.

Filmilinasused Eesti Spordimuuseumis olid kõigile tasuta ning toimusid koostöös Prantsuse Instituudiga Eestis (*L'Institut français d'Estonie*).

EESTI SPORDIMUUSEUMI XXXIX TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUSE 2016. AASTA TULEMUSED

Võistlusele esitati kokku 14 tööd 10 autorilt. Žürii (koosseisus Anu Sillastu, Enn Mainla, Kaarel Antons) otsustas välja jagada järgmised auhinnad:

Uurimistööde kategooria

I koht

Jaan Ahi. Eesti jäähoki koondmeeskonna mängud ja mängijad ajavahemikus 1937-2015. Tallinn 2016.

II koht

Jaak Valdre esitatud tööd:

Jaak Valdre. Sporditee. Johannes Martin Pürn. Tallinn 2016. 4 lehte.

Jaak Valdre. Sporditee. Voldemar Noormägi. Tallinn 2016. 8 lehte.

Jaak Valdre. Spordiühingud. Leningradi Eesti Klubi (*Leningradski Estonski Klub*). Tallinn 2016. 2 lehte.

Jaan Ahile aplodeerib Uno Aava ja auhinda võtab vastu Jaak Valdre (paremal)

Elulugude kategooria

I koht

Valter Lenk. Eesti sõduri tee. Tartu 2016. 114 lehte.

II-III koht

Merike Rõtova. Tatjana Fomina teel tippu. Tallinn 2016. 22 lehte.

Hillar Karm. Võrkpallikohtunik Mati Koorep. Tallinn 2016. 23 lehte.

Mälestuste kategooria

I koht

Erlend Teemägi. Meenutades Paul Kerest. Paul Keres maleajakirjanikuna. Tallinn 2016. 11 lehte.

Äramärgitud tööd:

Aime Pärnakivi. Tallinna Polütehnilise Instituudi spordihoone: arhiivimaterjalid. Tartu 2016.

Auri Laaspere, Ain Sepp. ESVL Kroonika 2014. Tallinn 2015, 314 lehte.

Nora Kutti. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Kergejõustik 2015 I. XXXIV (XXIV). Tartu 2016. 146 lehte.

Nora Kutti. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Kergejõustik 2015 II. XXXIV (XXIV). Tartu 2016. 284 lehte.

Nora Kutti. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Ujumine 2015. XXXV (XVII). Tartu 2016. 121 lehte.

Nora Kutti. Eesti meisterujad Maailma- ja Euroopa Meistrivõistlustel (2012-2015) II. XXXVI (XVIII). Tartu 2016. 25 lehte.

PANE HÄSTI TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). Üldkogu otsusel on **kaotatud liikmemaksu vabastus 80-aastastele ja vanematele**, kellel seega tuleks maksta aastas **5 eurot**. Liikmemaksu vabastus jäeti kehtima auliikmetele, kuid loomulikult pole ka neil keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on endiselt kaks eurot.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007), kas seltsi esimehele Enn Mainla (7300754, 56497632, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname õige(aegselt) liikmemaksu tasumise eest!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu
Seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.

**Fotod: Jüri Jõepera, Aldo Luud, Enn Mainla, Rait Männik, Marika Prave,
Kalle Voolaid ja Eesti Spordimuuseumi fotokogu**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 78
koostas ja toimetas Enn Mainla**